

Sociološke teorija sukoba

Fpn 24.11.11.

Od izvora dva putića

- Temelje sociološkog pogleda na društvene sukobe postavili su Karl Marks i Ogist Kont
- Marks je smatrao da je sukob pokretač društvenog razvoja
- Kont je sukob video kao društvenu bolest koju je moguće izlečiti
- Iz ova dva gledišta razviće se vremenom dve suprotstavljene koncepcije: funkcionalizam i konfliktne teorije
- Funkcionalizam naglašava važnost konsenzusa u društvu. Sukob je moguć, ali kao povremeni poremećaj u društvenim odnosima
- Teorije sukoba, nasuprot tome, polaze od pretpostavke da u društvu postoje bazične razlike u interesima između društvenih grupa. Usled toga dolazi do sukoba koji su uobičajena i trajna karakteristika svakog društva

Sociološka perspektiva

- No ono što je ovim teorijama zajedničko jeste da sukobe vide kao posledicu **društvenih činilaca**
- Nasuprot tome, **biologistička** objašnjenja u prvi plan ističu navodne karakteristike ljudske prirode kao što su egoizam i agresivnost koji neminovno vode sukobima između pojedininaca
- **Psihologističke** teorije u prvi plan ističu probleme u socijalizaciji, frustracije i pražnjenje napetosti
- Uticaj ovih gledišta u različitoj meri je prisutan kod sociologa koji su se bavili društvenim sukobima

Georg Zimel

- Za Zimela, sukob je jedan od osnovnih društvenih oblika
- Sukob, paradoksalno, predstavlja jedan od **osnova udruživanja** jer je interakcija u njemu najintenzivnija. Sukob je izvor socijalne regulacije, a ne samo disfunkcija
- Sukob vodi miru i jedinstvu bilo postizanjem kompromisa ili uništenjem jedne od strana u borbi
- Nema društva bez sukoba, kao ni bez mira i saradnje. U svakom društvu ove suprotnosti se mešaju. Razlog je taj što je ljudima urodjena mržnja baš kao i ljubav i zato će uvek biti sukoba

Zimel 2

- Poseban vid sukoba je **utakmica**. Ona se razlikuje od **borbe** po tome što ne teži uništenu protivnika, već postizanju cilja – posedovanja istog predmeta. Utakmica razvija takmičarski duh i zato je pozitivna
- Borba takođe može imati pozitivnu funkciju koja se ogleda u jačanju kohezije grupe. Na primer, ako nema protivnika grupa se vremenom raspada. Takođe, sukob eliminiše one koji su najmanje vezani za grupu
- Sukob pojedincu daje osećaj da nije bez alternative u nekom odnosu
- Posebnu pažnju Zimel poklanja rešavanju sukoba. On ističe da **kompromis** predstavlja poravnanje u kome se jedna strana odriče željenog predmeta u zamenu za
- Kompromis pretpostavlja sposobnost apstraktnog mišljenja koje razlikuje predmet od vrednosti predmeta. Zato je kompromis moguć tek u kulturno razvijenim zajednicama

Maks Veber

- Borba je odnos u kome akter svesno pokušava da sprovede sopstvenu volju nasuprot otporu ostalih aktera.
- Miroљjubiva borba (bez aktuelnog fizičkog nasilja) je **takmičenje**. Kada se takmičenje vodi prema pravilima poretka onda je reč o regulisanom takmičenju
- Borba za opstanak bez smisaone borbene namere naziva se **selekcija**.
- Postoje mnogi prelazi između, s jedne strane, krvave borbe u cilju uništenja protivnika i, s druge strane, regulisane viteške borbe (za naklonost dame, na tržištu, izborne borbe...)
- Nasilna borba je poseban tip zbog sredstava koja se koriste i posledica koje ima

Veber 2

- U krajnjoj liniji svaka borba vodi selekciji onih koji poseduju više ličnih kvaliteta važnih za pobedu u borbi.
- O kojim kvalitetima je reč zavisi od uslova borbe, a najvažniji uslovi su poreci prema kojima se orijentiše ponašanje u borbi (tradicionalni, vrednosnoracionalni, ciljnoracionalni).
- Društvena selekcija znači da određeni tipovi ponašanja imaju više izgleda da se dobiju određeni društveni odnosi
- Selekcija je večita jer nema načina da se ona isključi. Pacifistički poredak može samo da reguliše sredstva, objekte i pravac borbe u smislu da se neki od njih isključe

Luis Kozer

- Osnovni cilj je isticanje pozitivnih funkcija sukoba.
- Unutrašnji sukob može biti faktor kohezije jer služi kao ventil koji daje oduška netrpeljivostima i onemogućava da se odnosi između aktera prekinu;
- Na primer, sukob će biti posebno jak ako izbije u grupi koja je uporno nastojala sprečiti izražavanje neprijateljskih osećanja. U tom slučaju on ne razrešava samo aktuelni problem već sve one potisnute probleme odjednom. Zato važi pravilo: što je grupa švršća to je sukob intenzivniji.
- Pozitivna funkcija sukoba postoji samo ako ciljevi i vrednosti sukobljenih strana nisu suprotni načelima na kojima se grupa zasniva
- Vanjski sukob guši konflikte u grupi i eliminiše disidente
- Čak i nasilje može imati pozitivne funkcije:
 - nasilniku daju mogućnost da steknu osećaj priznanja u svojoj subkulturnoj grupi;
 - ukazuje na dublje probleme (čartistički sukob) i doprinosi njihovom rešavanju;
 - predstavlja katalizator za one koji ne učestvuju u sukobu skrećući pažnju na probleme

Ralf Darendorf

- Smatra da Marksova teorija ne može da objasni glavne sukobe u “postkapitalističkim” društvima XX veka jer umesto polarizacije klasa postoji trend razlaganja društvene strukture na mnoštvo novih srednjih slojeva kao i slojeva u okviru starih klasa.
- Nejednakosti su smanjene zbog promena u strukturi i intervencije države. Mobilnost je povećana, a vlasništvo više nije izvor kontrole.
- Sukob u modernom društvu ne proizilazi iz svojine i klasnih odnosa već ima veze sa moći i vlasti.
- Vlast je legitimna moć koja proizilazi iz uloge koju neko obavlja. Upravo razlike u moći, odnosno vlasti čine osnovu sukoba u savremenom društvu.
- Savremeni sukobi međutim nisu fatalni jer postoje različiti mehanizmi industrijske i političke demokratije koji im umanjuju intenzitet. (npr, sindikalni pregovori itd – **institucionalizacija sukoba**)
- Drugi razlog je što su pojedinci aktivni u raznim grupama ali se ni sa jednom ne identifikuju do kraja (crkva, profesija, klasa, partija itd)

Posebno istraživane vrste sukoba

- Klasne borbe
- Ideološki sukobi
- Ratovi
- Revolucije
- Štrajkovi (industrijski sukobi)
- Nasilje u porodici